

ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Соловйова Т.І.

магістрантка;

Цьох Л.Й.

*кандидат філологічних наук, доцентка,
Ужгородський національний університет*

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЛЮДИНА»: ЛІНГВОСТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Фразеологічні одиниці, які є яскравим відображенням взаємовпливу мови і культури, становлять яскравий пласт мовної системи, тісно пов'язаний з національним менталітетом. Особливо яскраво це виявляється у фразеологічних групах на позначення поняття «людина».

Мета даного дослідження – охарактеризувати особливості англійських фразеологізмів на позначення поняття «людина», запропонувати їх класифікацію за тематичними групами, з'ясувати джерела їх походження, визначити основні структурні типи та семантичні категорії в межах кожної тематичної групи.

Підготовка до виконання завдання полягала в укладанні корпусу з 1839 фразеологічних одиниць, сформований методом суцільної вибірки з фразеологічних словників і словників ідіом: Cambridge International Dictionary of Idioms [5], Oxford Dictionary of English Idioms [6] та Англо-російським словником О. Куніна [2]. Фразеологічні одиниці розглядаємо як стійке сполучення двох і більше нарізно оформлених компонентів з повністю або частково переосмисленим значенням [3, с. 42]. Ми підтримуємо широке розуміння фразеології, тому до аналізу залучаються приказки, прислів'я, крилаті вислови, афоризми та ін.

Н. Венжинович у праці про репрезентацію людини у фразеологізмах української мови вказує на доцільність виділення тематичних ідіоматичних груп та проведення досліджень на емпіричному матеріалі кожної з них [1]. У нашому дослідженні весь корпусний матеріал на позначення особливостей людини було класифіковано за такими

ознаками: праця/рід діяльності, риси характеру, міжособистісні стосунки, ознаки зовнішності, інтелектуальні та фізичні прояви, інше.

Кількісна характеристика фразеотематичних груп представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

**Семантична класифікація англійськомовних
фразеологічних одиниць на позначення людини**

№	Тематична група	Кількість	%	Приклади
1.	Праця/рід діяльності	458	24,9	<i>a private eye, a son of Neptune, the watchdog of the Treasury, a private eye, pink-collar</i>
2.	Риси характеру	441	24	<i>a broth of a boy, game as Ned Kelly, a Peter Pan, a sad dog, a gay bird, as gentle as a lamb</i>
3.	Міжособистісні стосунки	342	18,6	<i>own flesh and blood, the girl next door, Darby and Joan, David and Jonathan, a man of your own heart, an earth mother</i>
4.	Ознаки зовнішності	243	13,2	<i>a gut-bucket, Teddy boy, a bag of bones, flash Harry, a dolly bird, as bald as a coot</i>
5.	Інтелектуальні та фізичні прояви	303	16,5	<i>Tom fool, the wise do at the beginning what fools do at the end, a man of (many) parts one-man band, Jack of all trades</i>
6.	Інше	52	2,8	<i>let George do it, send somebody packing, not for Joe, the old lady (or of) Threadneedle street</i>
7.	Всього	1839	100	

Джерело: розроблено автором

Продемонструємо алгоритм аналізу на прикладі тематичної групи «Риси характеру». Група ідіом, представлена 441 одиницями, що дорівнює 24% від загальної кількості вибірки, містить у структурі фразеологізму лексему, що позначає людину, вказуючи на риси

характеру або поведінкові особливості. Ці ідіоми можуть мати різне походження:

– фразеологізми-історизми: *the vicar of Bray* ‘букв. вікарій з Брей’ – a person who changes his views in accordance with what is suitable at the time ‘безпринципна людина, ренегат, пристосуванець’ (за ім’ям напівлегендарного вікарія XVI сторіччя, який чотири рази міняв свою релігію (2 рази був католиком і 2 рази протестантом) [2; 5]. Як правило, такі ідіоми мають у своєму складі номінацію історичної особистості чи історичної події;

– літературні фразеологізми: *a Peter Pan* ‘букв. Пітер Пен’ – youthful, boyish or immature man ‘інфантильний чоловік’ (головний персонаж повісті Дж. Баррі, хлопчик, який не хоче дорослішати та вічно залишається юним) [2; 5; 6];

– фразеологізми-біблеїзми: *Job’s post* ‘букв. листоноша Іова’ – person who always tells bad news ‘людина, що приносить погані звістки’ (етимологія – Job I, 13-19) [2; 5; 6];

– фразеологізми-шекспіризми: *a sad dog* ‘букв. похмурий пес’ – gloomy and sad person ‘похмура людина’ (W. Shakespeare, ‘King Richard II’, act V, sc. 5) [2; 6].

Аналіз структури ідіом на позначень рис характеру людини засвідчує переважну більшість одиниць субстантивного типу (66,5%), що складаються з прикметника та іменника: *a gay bird, an open book, a chear skate, a night owl*. на другому місці – звороти ад’єктивного типу (17,4%): *chicken-hearted*. Серед ад’єктивних фразеологізмів часті порівняльні конструкції: *as jolly as a sandboy*. Спостерігаються приклади дієслівних ідіом (10,3%): (*be as proud as a peacock*). Невелика кількість фразеологізмів на позначення рис характеру людини мають структуру речення (5,8%) від загальної кількості одиниць групи: *he that is full of himself is very empty*.

Н. Павленко, аналізуючи лексикографічне представлення фразеологічних одиниць з гендерним компонентом, зазначає, що за семантичним критерієм серед ідіом-номінацій людини можна виділити маскулінні (наявні певні маркери, що вказують на денотата чоловічої статі), фемінінні (наявні певні маркери, що вказують на денотата жіночої статі) та метагендерні (двопланова маркованість) [4].

У групі фразеологізмів на позначення рис характеру людини спостерігається переважання маскулінних ідіом (47,2%), наступними є метагендерні (40%) та фемінінні ідіоми (12,8%) (рис. 1).

Рис. 1. Семантичні особливості тематичної групи фразеологізмів «Риси характеру людини»

Джерело: розроблено автором

Далі нами було проведено аналіз всіх тематичних груп фразеологізмів на позначення поняття «людина» за етимологічним, структурним та семантичним принципом. Це дозволило нам зробити наступні узагальнення:

1. Походження фразеологізмів-номінацій людини представлено значною кількістю джерел. Серед них: історичні факти, документи, свідчення, антична міфологія, Біблія, літературні твори, іншомовні запозичення.

2. Структура англійських фразеологічних одиниць відображена субстантивними, ад'єктивними, адвербіальними, вербальними та комунікативними конструкціями. Переважають ідіоми субстантивного типу, сполучення комунікативного типу зі структурою речення, до яких відносяться прислів'я, складають 10% від загальної кількості одиниць вибірки.

3. Дані семантичного аналізу фактичного матеріалу засвідчують, що маскулінні ідіоми кількісно переважають інші гендерно марковані типи ідіом (фемінні й метагендерні).

Список використаних джерел:

1. Венжинович Н.Ф. Позитивна репрезентація людини у фразеологізмах української мови / Н.Ф. Венжинович // Українська мова. – 2010. – № 2. – С. 33-43.
2. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь / А.В. Кунин // лит. ред. М.Д. Литвинова. – 5-е изд., исправл. – М.: Живой язык, 1998. – 944 с.
3. Левченко О.П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект / О.П. Левченко – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. – 265 с.

4. Павленко Н.А. Гендерный компонент в семантике английских фразеологических единиц / Н.А. Павленко // Філологічні трактати. – 2013. – Том 5. – № 2. – С. 87-92.

5. Cambridge International Dictionary of Idioms / [Ed. by E. Walter]. – UK: Cambridge, 1999. – 587 p.

6. Oxford Dictionary of English Idioms / [Ed. by John Ayto]. – N.Y.: Oxford University Press, 2009. – 685 p.

Хаджи А.Ю.

викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

КОНТАМІНАЦІЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД СЛОВОТВОРУ, ЙОГО ФУНКЦІЇ

Початок ХХІ століття характеризується стрімким прогресом у всіх сферах людської діяльності, інноваціями та винаходами у науково-технічній галузі, поширенням інформаційних технологій, змінами у соціокультурному та політичному житті, що значним чином вплинуло на розвиток словникового складу кожної мови, а особливо на її словотвір. Люди прагнуть до більшої функціональності, лаконічності та інформативності при вираженні своїх думок. У лінгвістиці одним із найпродуктивніших способів вирішення цієї мети стає створення нових слів шляхом контамінації. Останні десятиліття спостерігається усталена тенденція до значного збільшення одиниць даного типу і серед англійських неологізмів.

На даний момент не існує єдиного визначення терміну контамінація. Адже деякі вчені навіть не розглядають цей спосіб словотворення як окремий, самостійний, а відзначають його як периферійне явище, особливий випадок або підвид словоскладання чи скорочення (І.І. Заботкіна, В.М. Лейчик, Г. Фріке, Р. Цюмне). На противагу їм, інші дослідники вважають його не тільки самостійним, але й унікальним, проте він не має чітких структурних закономірностей (Е. Доналіс, О.А. Земська, М.М. Шанський, М. Шульц та ін.).

Згідно «Словнику лінгвістичних термінів», контамінація – це «взаємодія мовних одиниць, які стикаються або в асоціативному, або в синтагматичному ряді, що призводить до їх семантичних або формальних змін або до утворення нової (третьої) мовної одиниці» [1, с. 200]. А в термінологічній енциклопедії, контамінацію визначено як взаємодію,